

STAUROS

č. 5 marec 2023

Informátor gréckokatolíckej farnosti Bratislava - Staré Mesto

slovičko k PÔSTU

Veľké pôstne upratovanie: Prvá nedeľa Veľkého pôstu prečistila „okná do večnosti“

S prvou nedeľou Veľkého pôstu východné cirkvi byzantskej tradície spájajú prívlastok: Nedeľa ortodoxie. Slovo ortodoxia či „pravoslávie“ sa tu však nechápe ako označenie konkrétnej náboženskej denominácie. Jasnejšie to vyplýva z druhého názvu tejto nedele: O úcte svätých ikon. Ide o spomienku na „veľké upratovanie“ v postoji k typickej súčasťi východnej spirituality. Historicky sa vraciame do roku 842, keď sa na sneme v hlavnom meste Byzancie Konštantínopole po vyše storočných zmätkoch opäť nastolil poriadok. Zatiaľ, čo predošlé snemy upratovali v dogmatických otázkach ohľadom osoby Ježiša Krista, Svätého Ducha či Bohorodičky, tentoraz išlo doslova o všetko naraz – o ikonu.

Magické predstavy: ikona ako krstný rodič či prímes v eucharistii

Môže sa to zdať prehnané tvrdenie, až kým nenahliadneme za dejinné kulisy týchto udalostí. Pre kresťanský Východ ôsmeho storočia sa totiž jablkom sváru stala práve ikona. Keď Trullanský snem v roku 692 stanovil, že ikona má vyjadrovať pravé učenie Cirkvi, začal sa neľútostný útok. Povstala jedna z dovedy najväčších heréz, ktorá smerovala na samotné základy kresťanstva, ikonoborectvo. Čo ju vyvolalo? Dôvodov bolo viac. Spomenúť treba aj zmätočný prístup niektorých vtedajších kresťanov vo vzťahu k ikonám, ktorí nimi horlivo zdobili chrámy mysliac si, že to postačuje k spásu duše. Samotné uctievanie ikon taktiež nadobudlo podivné formy. Dobové svedectvá hovoria napr. o „byzantskej aristokracii“, ktorá s obľubou nosila odev ozdobený obrazmi svätých. Neprimeranosť uctievania ikon sa objavila aj v cirkevnom živote v podobe absurdít. Niektorí veriaci si ikony vybrali za svojich krstných rodičov alebo poručníkov pri mníšskych sľuboch. Stávali sa dokonca aj prípady, keď niektorí kňazi zoškrabovali farby z ikony a primiešavali ich do sv. prijímania a takto ho potom podávali veriacim. Iní kňazi slávil sv. liturgie na ikonách, čím prakticky nahradili oltár. Ikona nebola vždy pochopená a používaná správne. Pozornosť veriacich sa sústredila na samotný predmet a nie na osobu vyobrazenú na ikone, čo prirodzene presahovalo do oblasti mágie. Vidiac takéto excesy niektorí dospeli k čiastočnému alebo aj úplnému odmietnutiu ikon.

Ikonoborectvo ako spôsob politiky

Ak chceme získať ucelenejší pohľad na ikonoborectvo, nemôžeme obísť ani vtedajšiu politickú situáciu. Úzke prepojenie náboženského a politického života malo za následok prekračovanie kompetencií. Dobové politické špičky sa snažili o jednotu ríše, ktorú si ale nevedeli predstaviť bez náboženskej jednoty či aspoň zblíženia medzi kresťanstvom a šíriacim sa islamom. V úsilí o jednotu a zmier vnímali niektorí cisári ako jednu z hlavných prekážok práve ikonu, keďže islam vyobrazovanie Boha i proroka prísne zakazuje. Jedným z takýchto panovníkov bol cisár Lev Isaurský, ktorý vládol ako Lev III. a bol známy svojim obzvlášť silným odporom k rozšírenému uctievaniu ikon na Východe. Bývalý úspešný generál začal veľké ťaženie proti ikone v roku 730, keď ediktom nariadil odstránenie ikon z chrámov i verejných priestorov. Toto opatrenie vyvolalo vlnu nepokojov a protestov, ktoré boli spojené nielen s mnohými perzekúciami, ale aj obeťami na životoch.

V jadre ikonoborectva

Pri ikonoborectve je potrebné rozlíšiť, že v ňom nešlo v prvom rade o útok na umenie ako také. Bolo zamerané cielene proti vyobrazovaniu Ježiša Krista, Bohorodičky i ostatných svätých. Syn autora ikonoboreckého ediktu Konštatín V., ktorý pokračoval v devastačnej politike svojho otca, nechal napríklad z významného Vlachernského chrámu odstrániť cyklus na tému z evanjelií a nahradil ho obrazmi kvetov, vtákov a iných zvierat. Čelil výčitke, že zmenil chrám na ovocnú záhradu.

Je potrebné povedať, že ikonoborectvo nepredstavovalo jednoliaty smer, ale malo svoje odtiene. Tvorili ho fanatický radikáli, ktorí odmietali v princípe všetky vyobrazenie Ježiša Krista, Bohorodičky i svätých. Na druhej strane umiernení liberáli pripúšťali vyobrazenie svätých a niektoré skupiny aj vyobrazovanie Ježiša Krista, ale len po okamih jeho telesnej smrti.

Na druhej strane stáli argumenty zástancov uctievania ikon. Podľa nich spočíva legitimita uctievania ikon v samotnom vtelení Božieho Syna, Ježiša Krista. Cirkevní otcovia z toho vyvodili zaujímavý záver: Ak je existencia ikony založená na vtelení druhej osoby Presvätej Trojice, potom to platí aj naopak. A síce, že ikona potvrdzuje a dokazuje reálnosť vtelenia Božieho Syna. Preto bolo odmietanie ikony vo svojej podstate vlastne odmietaním celého diela našej spásy. Keď teda Cirkev bránila ikonu, nebránila iba jej vieroučnú funkciu alebo estetický význam. Obrana ikony bola vlastne obranou celého základu kresťanskej viery – udalosti Božieho vtelenia. Z tohto pozadia je možno lepšie pochopiteľné, prečo boli obrancovia ikony ochotní v tomto boji obetovať aj svoj život.

Výhybka smerom na východnú koľaj

Tieto fakty umožňujú vnímať jasnejšie víťazstvo správnej úcty ikon, ktoré znamenal snem v Konštantínopole v roku 842. Ten definitívne potvrdil závery predošlého siedmeho všeobecného snemu v Nicei z roku 787, keďže jeho rozhodnutia sa stretli s nepochopením a odmietaním. Preto bolo v roku 842 znova potvrdené, že klaňanie sa (latreia) patrí jedine Bohu, kým úcta k svätcom a svätým veciam (douleia, proskynesis) s ním nie je v rozpore, ale ho naopak ešte umocňuje. Princíp je jasný: Úctou svätých ikon si neuctievame papier, plátno, drevo či farby z ktorých je ikona vyrobená, ale uctievanie si osoby, ktoré tieto ikony zobrazujú. A v konečnom dôsledku všetky ukazujú a smerujú k osobe Ježiša Krista, ktorého ikona je zdrojom i vrcholom všetkých ostatných ikon. Uctievanie ikon tak bolo vyhlásené za jeden z centrálnych bodov ortodoxnej viery a Ikonoborectvo bolo týmto snemom definitívne eliminované. Toto veľké upratovanie znamenalo dôležitú výhybku na ceste kresťanského Východu, aby sa nedostalo doslova na slepú koľaj. A hoci sa odohralo pred viac než tisícročím, predsa jeho priamy vplyv na súčasnú podobu východného kresťanstva mnohí vychutnávajú dodnes. Bez ikony, ktorú východné cirkvi vnímajú ako „okno do večnosti“, by nám totiž chýbal dôležitý výhľad.

Bohoslužobný poriadok na obdobie: 6. - 12. 3. 2023

Pondelok	17:00 Veľkopôstna večiereň (cirkevnoslovanská)
Utorok	17:00 Veľkopôstna večiereň (slovenská)
Streda	17:00 Liturgia preždeosvjaščených darov (cirkevnoslovanská)
Štvrtok	17:00 Liturgia vopred posvätených darov (slovenská)
Piatok	17:00 Liturgia vopred posvätených darov (slovenská)
Sobota	<i>Tretia zádušná</i> 17:00 Sv. liturgia (slovenská), <i>panychída, hramoty</i> Následne: <i>veľká večiereň</i>
NEDEĽA	TRETIA PÔSTNA – Krížupoklonná, 7. hlas 8:00 Utierenie (cirkevnoslovanská) 9:00 Sv. liturgia (cirkevnoslovanská) 10:30 Sv. liturgia (slovenská) 12:00 Sv. liturgia (slovenská) 16:00 Sv. liturgia v <i>Pezinku - Cajle</i> 17:00 Sv. liturgia (cirkevnoslovanská) následne: <i>veľkopôstna večiereň</i>

Bohoslužobný poriadok na obdobie: 13. - 19. 3. 2023

Pondelok	17:00 Veľkopôstna večiereň (cirkevnoslovanská)
Utorok	17:00 Veľkopôstna večiereň (slovenská)
Streda	17:00 Liturgia preždeosvjaščených darov (cirkevnoslovanská)
Štvrtok	17:00 Veľkopôstna večiereň (slovenská)
Piatok	17:00 Liturgia vopred posvätených darov (slovenská)
Sobota	<i>Štvrtá zádušná</i> 17:00 Sv. liturgia (cirkevnoslovanská), <i>panychída, hramoty</i> Následne: <i>veľká večiereň</i>
NEDEĽA	ŠTVRTÁ PÔSTNA, sv. Ján, autor spisu Rebrík, 8. hlas 8:00 Utierenie (cirkevnoslovanská) 9:00 Sv. liturgia (cirkevnoslovanská) 10:30 Sv. liturgia (slovenská) 12:00 Sv. liturgia (slovenská) 16:00 Sv. liturgia v <i>Lehniciach</i> 17:00 Sv. liturgia (cirkevnoslovanská) následne: <i>Veľkopôstna večiereň</i>

OZNAMUJEME

- V nedeľu, 5. 3. 23 bude „jarná“ zbierka na Charitu. Jej účelom je systematická podpora ľudí v hmotnej núdzi, v mene ktorých už vopred ďakujeme za Vaše dary.
- Vo štvrtok, 9. marca bude namiesto večierne liturgia vopred posvätených darov kvôli polyjelnému sviatku Štyridsiatich mučeníkov zo Sabastej.
- Počas obdobia Veľkého pôstu sme pre Vás pripravili cyklus katechéz, ktoré sú každý piatok po liturgii vopred posvätených darov, cca. o 18:30 hod. na eparchiálnom úrade. V piatok 10. marca sa pozrieme inšpiratívnym okom na pôst prvých kresťanov podľa svedectiev Sv. písma a Tradície.
- V sobotu 11. 3. 23 bude na eparchiálnom úrade od 9:00 hod. celodenné prípravne stretnutie pre páry, ktoré sa v blízkej budúcnosti chystajú na vstup do manželstva. V prípade záujmu sa ešte môžu prihlásiť dva páry.
- Sobota, 11. 3. 23 je zároveň *Tretia zádušná*. Liturgický jazyk sv. liturgie a panychídy s hramotami bude tentoraz slovenský. *Štvrtá zádušná* sobota 18. 3. 23 bude zasa cirkevnoslovensky.
- V predvečer Krížupoklonnej nedele pozývame na modlitbu žalmov, ktorá sa začne v sobotu 11. marca 2023 po skončení večierne, cca o 19:15 hod.
- V nedeľu, 12. 3. 23 budeme sláviť sv. liturgiu v chráme Povýšenia sv. Kríža v Pezinku – Cajle o 16:00 hod.
- V sobotu 18. 3. 23 bude od 14:30 hod. na eparchiálnom úrade stretnutie detí pred prvou sv. spoveďou a eucharistiou.
- V nedeľu, 19. 3. 23 budeme sláviť sv. liturgiu v chráme sv. Alžbety Uhorskej v Lehniciach so začiatkom o 16:00 hod.
- Pripomíname a pozývame na sv. liturgie do UPeCe Mlynská Dolina v sobotu so začiatkom o 19:00 hod.
- Počas obdobia Veľkého pôstu dodržiavame tzv. aliturgické dni – v pondelky, utorky a štvrtky sa namiesto sv. liturgie o 17.00 modlíme veľkopôstnu večiereň. V stredu a piatky slúžime liturgie vopred posvätených darov.
- Prosíme spevu schopných veriacich, aby podľa možností priložili svoj hlas k dobrému dielu a posilnili naše chrámové zbory Kyrillomethodeon a Chrysostomos.
- Aj tento rok Vám budeme vďační za podporu našej farnosti dvoma percentami z daní prostredníctvom nášho občianskeho združenia *Stauros Bratislava*. Potrebné tlačivá nájdete v chráme alebo na internetovej stránke farnosti: <https://bratislava.grkatba.sk/darujte-2/>.
- Pod hlavičkou Košickej eparchie vydalo OZ Byzantinos knihu *Múdrosť na cestu*. Ide o zbierku rozhovorov s duchovnými otcami kresťanského Východu od autora Sergeja Bolšakova. Kúpou knihy za príspevok 8 € môžete podporiť pútnické miesto Klokočov.

ĎAKUJEME

- Bohu známa rodina darovala na podporu farnosti 30 €; iný, Bohu známy darca daroval na účet farnosti 60 €. Vyslovujeme vďačné „Pán Boh odmeň!“
 - Ďakujeme za upratovanie chrámu rod. *Beblavej, Pätoprstej a Rimovej* (25. 2. 23) a rod. *Krajňákovej a Telepčákovej* (4. 3. 23)
11. 3. 2023 upratujú: rod. Obertanova s Susla
18. 3. 2023 v rozpise nasledujú: rod. Semberová a Vavříkova.
- Ďakujeme za Vašu službu.

KONTAKT

- V prípade otázok, sv. spovede alebo iných požiadaviek nás, prosím, kontaktujte:
osobne: o. Rastislav Čížik, farár, **tel.:** 0911/400 845
e-mail: bratislava@grkatba.sk
o. Stanislav Diheneščík, výpomocný duchovný, **tel.:** 0903/946 717